

Výroba syntetických drog v České republice a její dopad na drogovou scénu ve střední Evropě

Anotace: Problematika nelegální výroby omamných a psychotropních látek a jejich následné distribuce zasahuje středoevropský region již od 90. let minulého století. V posledních několika letech došlo k masivnímu zvýšení produkce syntetických látek, zejména metamfetaminu (pervitinu), která zahrnuje nejen ilegální trh s návykovými látkami v zemi původu této syntetické drogy v Česku, ale i v okolních státech, zejména v Německu a Rakousku. Na výrobě této látky, na distribuci, dovozu a vývozu či obchodování s prekurzory se podílejí organizované skupiny několika národností včetně české, vietnamské, slovenské, polské, maďarské a bulharské. Studie, která je **výstupem z vědeckovýzkumné úlohy č. 212 "Krátkodobá prognóza vývoje drogové kriminality v SR 2015 – 2019"**, se zabývá analýzou dopadu masivní produkce metamfetaminu na situaci na drogové scéně v mezinárodním kontextu a predikci vývoje v oblasti produkce a distribuce nových syntetických drog. Řešení této vědeckovýzkumné úlohy v současnosti probíhá na Akademii Policajného zboru v Bratislavě.

Klíčová slova: metamfetamin, pervitin, prekurzor, syntetické drogy, drogové laboratoře.

Úvod

Návykové látky jsou známy snad tak dlouho, jak dlouho existuje lidská civilizace sama. Lidé vždy užívali látky, které byly schopné ovlivnit jejich chování, jejich myšlení, jednání, prožívání. Ať již šlo o lékáři předepisovaná „lčiva“ se sedativním účinkem (heroin) nebo lokálním anestetikem (kokain) na přelomu 19. a 20. století, nebo populární látky užívané v 60. letech minulého století pro zintenzivnění prožitků či k únikům z reality, návykové látky se ve společnosti vyskytovaly vždy a vyskytovat budou i nadále. Nechci zde polemizovat, zda je užívání návykových látek (myšleno tím paušálně jakoukoliv látku se schopností ovlivnit rozpoznávací nebo ovládací schopnosti jednotlivce) pro konkrétního jedince prospěšné a žádoucí, či škodlivé a nežádoucí. Na co však upozornit chci, je skutečnost, že užívání návykových látek lidmi ve společnosti se zásadním způsobem promítá do chodu společnosti samé a promítá se tak do mnoha důležitých činností, které jsou lidmi vykonávány. Zatímco v minulosti se v Evropě užívaly především ty návykové látky, které měly přírodní původ (již zmíněný heroin a kokain, marihuana a také houby – lysohlávky a další rostliny), druhá polovina minulého století zažila nástup nových, převážně syntetických látek (LSD, extáze, amfetamin) a tento trend v „syntetickém“ drogovém trhu pokračuje i v novém tisíciletí. Nastupují nové syntetické sloučeniny, známé jako „designer drugs“ či „legal highs“, což jsou syntetické kanabinoidy, syntetické opioidy (mefedron, fentanyl). Těmto a jím podobným látkám nejspíše bude patřit budoucnost. Je třeba si uvědomit, že nelegální obchod s návykovými látkami se dynamicky mění v závislosti na mnoha faktorech, jakými jsou poptávka, cena, účinná represe státních aparátů včetně policejních složek, ztížené podmínky k pašování, moderní technika k vyhledávání, nové právní normy a v neposlední řadě i klimatické podmínky mající vliv například na celoroční produkci surového opia. To vše nutí nelegální obchodníky s návykovými látkami na to reagovat a vymýšlet nové látky, nové substance či deriváty těch stávajících, nové způsoby, jak „zákazníkům“ nabídnout to, co poptávají. Ve střední Evropě a zejména v České republice, na Slovensku a v návaznosti na

jejich drogovou scénu v sousedících státech se však na vrchol popularity v posledních letech dostal již dříve známý metamfetamin (pervitin). Ze zdravotního hlediska velmi nebezpečná droga, z hlediska nelegálního byznysu velmi lukrativní droga. A právě zejména o problematice metamfetaminu v kontextu drogové kriminality střední Evropy tato vědecká studie, jako součást realizace VVÚ č. 212 "Krátkodobá prognóza vývoje drogové kriminality v SR 2015 – 2019", pojednává.

1. Syntetické drogy v Evropě

Problematika nelegálních návykových látek¹ v České republice a okolních státech, zejména na Slovensku (a dále v Polsku, Maďarsku, Rakousku a Německu) byla do r. 1989 zcela rozdílná, zejména v návaznosti na politické systémy, které řídily chod společnosti v tehdejší východní bloku. Díky hermeticky uzavřeným hranicím společnými se státy „západní kapitalistické společnosti“ došlo k zamezení přílivu omamných a psychotropních látek, které byly ve světě hojně zneužívané, zejména heroin a kokain, ale i LSD (dyethylamid kyseliny lysergové) či drogy amfetaminového typu. Tuzemští (českoslovenští) konzumenti drog, pokud se chtěli intoxikovat jinou látkou, než z (už i tehdy dostupné) marihuany získané z tajně pěstovaného konopí, extrahovali účinné látky z volně dostupných léčiv nebo léčiv z dostupných z omezeného prodeje, např. vázaných na lékařský předpis. Extrahovali tak především kodein, který si dále synteticky upravovali na tzv. „Braun“², a dále si chemicky upravovali efedrin nebo pseudoefedrin, získávaný buď přímo z úniků z chemicko-farmaceutických továren, nebo extrakcí z tehdy běžně dostupných léků.³ Z extrahovaného efedrinu/pseudoefedrinu byl vyráběn metamfetamin (pervitin) jako droga stimulačního charakteru. Z hlediska historického kontextu se tato droga vrátila na scénu po několikaleté odmlce, a to na přelomu 70. a 80. let, kdy její popularita prudce vzrostla a s menšími výkyvy de facto trvá dodnes.

Historie metamfetaminu je však poněkud delší, počátek spadá až do přelomu 19. století. Metamfetamin poprvé syntetizoval z efedrinu v krystalické formě v roce 1919 Akira Ogata v Japonsku. Sám efedrin byl několik let předtím poprvé izolován z rostliny *Ephedra vulgaris*⁴ jiným japonským chemikem, Nagayoshi Nagaim. Lék byl patentován v roce 1920 a uveden na trh ve formě hydrochloridu společností Burroughs Wellcome pod obchodním jménem „Methedrine“. Ve dvacátých a třicátých letech minulého století v Evropě i všeobecně na Západě lékařské a léčitelské užívání metamfetaminu a také amfetaminu (Benedrin, Dexedrin) rostlo. Například ve Velké Británii se amfetamin předepisoval na deprese a jiné poruchy nálad a pro jeho stimulační účinky jej vyhledávali i studenti. Již na konci třicátých let byly zaznamenány problematičtější účinky dlouhodobého užívání bez lékařského

¹ Nelegální návykové látky ve smyslu zák. č. 167/1998 Sb. (o návykových látkách) v návaznosti na Úmluvy Spojených národů o omamných látkách č. 47/1965 Sb. a psychotropních látkách č. 62/1989 Sb. ve znění posledních změn a doplňků.

² BRAUN (z angl. hnědý) pojmenovaný podle vzhledu substance, droga opiátového charakteru.

³ Např. SOLUTAN – lék určený k tlumení kašle.

⁴ Čínští léčitelé používali „Ma Huang“ (*Ephedra vulgaris*, chvojník) již v prvním století našeho letopočtu, a to hlavně k léčení astmatických onemocnění.

dohledu, zahrnující hypertenzi, depresi, závislost a duševní potíže. Během druhé světové války se pervitin hojně podával německým vojákům pro zlepšení výkonu a koncentrace, a v zemi se tak stal známým jako „čokoláda pilotů“ či „sůl pilotů“. Droga si v té době také získala popularitu mezi německými civilisty. V Japonsku se metamfetamin začal průmyslově vyrábět v roce 1941. Od roku 1942 se rozdával japonským vojákům – z nich hlavně pilotům – a dále pracovníkům v hlavních válečných průmyslových odvětvích pod jménem „Philopon“. Poté se jeho užívání rozšířilo i mezi japonským obyvatelstvem, které ho přejmenovalo na „shabu“. Tento název se dodnes používá pro nelegální metamfetaminové tablety v některých částech jihovýchodní Asie. Po konci druhé světové války se situace v Evropě, ale i ve světě změnila. V padesátých letech v Japonsku a v šedesátých letech v Severní Americe a v Evropě začala měnit a postupně se začaly objevovat ilegální zdroje, příčinou byla pravděpodobně rostoucí omezení lékařského využívání těchto látek. Tyto zdroje měly údajně tři podoby – první byla nelegální distribuce a zneužití podomácku vyrobených farmaceutických výrobků, druhou nelegální dovoz výrobků vyrobených v zahraničí a třetí nezákonná domácí. V některých případech tyto zdroje zásobovaly samy farmaceutické společnosti, v jiných případech se na trhu začaly angažovat zločinecké organizace, jako například v padesátých letech japonská gangsteři a americké motorkářské gangy v letech šedesátých.

V Evropě zaznamenala rostoucí zneužívání syntetických amfetaminových látek Velká Británie. V padesátých letech se amfetamin předepsaný na legální lékařský předpis začal objevovat i na nelegálním trhu. V šedesátých letech nabyl v některých městech tento trend epidemických rozměrů. V roce 1968 se předepisovaný metamfetamin obsažený v kapslích „Methedrinu“, které se legálně používaly při léčbě závislosti na kokainu, dostal na černý trh a způsobil místní epidemii nitrožilního užívání. Časem byly metamfetamin a amfetamin pocházející z legálních terapeutických zdrojů nahrazeny ilegálně vyrobeným sulfátem amfetaminu a metamfetamin na začátku osmdesátých let prakticky zmizel z britského černého trhu s drogami. Tento posun nastal ve většině evropských zemí, kde je amfetamin spolu s později nastoupivší MDMA⁵ již dlouho hlavní látkou skupiny budivých aminů. Pozoruhodnou výjimku tvoří Česká republika, kde od sedmdesátých let tvoří nelegální výroba a užívání metamfetaminu zásadní část drogového problému. V té době byl – pravděpodobně v Praze – znovu objeven jednoduchý návod na přípravu metamfetaminu, známého v ČR pod jménem pervitin. Rychle se rozšířil po české, avšak nikoliv slovenské části československé federace. Obvykle ho vyráběly malé skupiny, jejichž členové vyrobený pervitin zároveň užívali; těmto skupinám situaci usnadňovala existence továrny VUAB⁶, důležitého výrobce efedrinu pro celosvětový legální trh. Jiné léky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin jako „Solutan“ viz výše (později „Modafen“ a „Paralen plus“ atd.) byly v ČR běžně k dostání a bývaly používány k výrobě metamfetaminu tzv. „redukční metodou“ za pomoci dalších

⁵ MDMA – 3,4 methylenedioxi-metamfetamin.

⁶ VUAB Pharma a.s. byla česká farmaceutická společnost sídlící v Roztokách u Prahy. Její historie sahá až do roku 1949, kdy zde byla – jako první ve střední Evropě – zahájena výroba penicilinu.

volně dostupných chemikálií. Přestože továrna VUAB ukončila výrobu v roce 2003, výroba metamfetaminu v České republice nadále pokračuje⁷.

Situace na drogové scéně se ve výše uvedených zemích změnila současně se změnami v politické sféře. Otevřením do té doby hermeticky uzavřených hranic se zpřístupnil i do té doby pro zahraniční drogové kartely doposud nedostupný trh a především v první polovině 90. let minulého století byl zaznamenán boom nových, do té doby ne tak často užívaných a někdy i neznámých návykových látek. Kromě marihuany, dovážené především z Holandska, se v České a Slovenské republice začal objevovat heroin, dále syntetické látky amfetaminového typu (MDMA, MDA) distribuované pod názvem „extáze“ a také LSD. Jak Česká republika, tak i Slovenská republika díky své geografické poloze ve střední Evropě se staly tranzitními zeměmi, a to jak pro heroin (z jihovýchodu na západ po tzv. „balkánské cestě“), tak pro extázi, LSD a kokain (ze západu na východ).

Tabulka č. 1 *Látky, které mohou být distribuované pod názvem „extáze“.*

Zkratka	chemický název
MDMA	3,4-methylendioxyamfetamin
MDA	3,4-methylendioxyamfetamin
MDEA	3,4-methylendioxyamfetamin
MBDB	2methylamino-1-(3,4-methylenedioxyphenyl) butan
PMA	4-methoxyamfetamin
TMA	3,4,5-trimethoxyamfetamin
DOB	4-bromo-2,5-dimethoxyamfetamin
2 – CB	4-bromo-2,5-dimethoxyphenylethylamin

Zdroj: <http://www.emcdda.europa.eu/publications>.

V Polsku se situace ustálila v průběhu 90. let, kdy se nelegální trh s omamnými a psychotropními látkami zaměřil, z hlediska produkce, na látky amfetaminového typu. Bylo pravděpodobně především vazbami na kriminální podsvětí působící v Holandsku, ale i blízkost pobaltských republik a skandinávských republik, které jsou zaměřené z hlediska syntetických drog také právě na látky amfetaminového typu, respektive její výrobu a distribuci. Zločinecké organizované skupiny se zaměřili na výrobu zejména amfetaminu na Polském území a dále také na dovoz chemikálií potřebných k výrobě MDMA. MDMA je na území Polska vyráběna z takto ilegálně dovezených chemikálií, nebo je sem dovezena substance a následně v Polsku tabletována strojově do pilulek. Tyto jsou dále distribuovány především na území Polska, Slovenska, Maďarska a České republiky. Maďarsko stejně jako Slovenská a Česká republika se stalo především tranzitní zemí, a to zejména pro heroin

⁷ Zdroj: VANĚČEK M. *Historie metamfetaminu – pervitinu*, Bulletin Národní protidrogové centrály č. 3/2012, str. 28, ISSN 1211-8834.

putující po balkánské cestě ze zemí bývalé Jugoslávie přes jeho území severní variantou balkánské cesty (Balkán, Maďarsko, Slovensko/Česko, Polsko s cílem ve Skandinávii) a taktéž jižní variantou balkánské cesty (Balkán, Maďarsko, Rakousko/Česko, s cílem v Německu a v dalších státech západní Evropy). Na území Maďarska tak končí část heroinu převážena přes jeho území. Ze syntetických drog se v Maďarsku vykytuje především amfetamin, a to ve formě tablet (extáze), dovezený především z Holandska a Polska, dále metamfetamin, dovezený z České republiky. Oboje je dováženo do Maďarska přes území Slovenské republiky. Na distribuci metamfetaminu v Maďarsku se také podílí zde žijící vietnamská komunita, která je úzce svázána s vietnamskou komunitou žijící v České republice. Vietnamská komunita v Maďarsku se také zabývá nákupem léčiv s obsahem pseudoefedrinu nebo efedrinu jako zdroje prekurzoru pro výrobu metamfetaminu, která pak probíhá v České republice.

V Rakousku a Německu se situace v oblasti drogové problematiky vyvíjela od zmíněných zemí bývalého východního bloku odlišně. Zde se kontinuálně vyskytovaly všechny druhy omamných a psychotropních látek tak, jak byly běžně zneužívány ve světě. Tyto státy si tak prožily jak 60. léta spojená s halucinogenními drogami, tak 70. léta spojená s nástupem kokainu a též nástup heroinu v 80. letech. Tyto země tak nezaznamenaly boom v užívání látek, jak tomu bylo v zemích bývalého východního bloku, ke kterému došlo v souvislosti s otevřením hranic, jak již bylo uvedeno výše. Jednotlivé druhy drog, respektive popularita v jejich užívání, se střídavě měnila v čase. Nicméně obě tyto země a zejména Německo v posledních několika letech určitý boom v užívání nelegálních návykových látek zažívají, a to v souvislosti s produkcí metamfetaminu v České republice, viz níže.

Situace na drogové scéně na Slovensku se po rozdělení Československa lišila od situace v Česku. Historicky se zde nevyskytovala „tradiční“ ilegální výroba metamfetaminu v takové míře, jak tomu bylo v Čechách. Situace se zpočátku vyvíjela jako v sousedním Maďarsku a Polsku, zejména co se týká provážení drog (heroin po balkánské cestě z Maďarska) a dovozu amfetaminových drog (extáze z Polska a Holandska). Z hlediska záchytu jednotlivých drog, je tak kontinuálně v několika posledních letech nejčastěji zadržována marihuana – následována metamfetaminem a heroinem. V nezanedbatelné míře byly na Slovensku v minulosti realizovány záchyty kokainu a extáze⁸. Stejně jako v Německu a Rakousku současnou situaci na Slovenské drogové scéně v posledních letech ovlivňuje zvýšená produkce metamfetaminu v České republice, a to jak zvýšeným dovozem metamfetaminu z Česka na Slovensko, tak především zapojením Slovenských občanů do trestné činnosti spočívající buď přímo ve výrobě této látky, ale zejména v dovozu, pašování a distribuci léčiv s obsahem pseudoefedrinu jako prekurzorů pro výrobu metamfetaminu.

Situací v oblasti drogové kriminality, spočívající zejména v páchání trestných činů nedovolená výroba a distribuce nelegálních návykových látek, se mimo jiné zabývá vědeckovýzkumná úloha č. 212 "Krátkodobá prognóza vývoja drogovej kriminality v SR 2015 – 2019". Součástí řešení této úlohy je proto i tato studie. Předmětem výzkumu je také

⁸ Zdroj: Výroční správa o stave drogové problematiky na Slovensku za rok 2008, Národná správa o stave drogové problematiky 2013, Správa o stave a vývoji drogové scény na území Slovenskej republiky za rok 2013.

zjištění, jakým způsobem ovlivňuje situace v České republice v oblasti produkce syntetických drog (především metamfetaminu) situaci na Slovensku a v návaznosti dále v Polsku, Maďarsku, Rakousku a Německu a dále zjištění, jak bude ovlivňovat situaci v uvedených zemích v budoucnu.

2. Aktuální situace z hlediska produkce syntetických drog

V České republice je v současnosti produkce omamných a psychotropních látek na historickém maximu, zejména co se týká výroby metamfetaminu (pervitinu). V souvislosti s enormně zvýšenou poptávkou po metamfetaminu, zejména ze zahraničí (Německo), došlo v posledních letech k nárůstu produkce této psychoaktivní látky na území České republiky, a to v množství až několika tun za rok⁹. Množství zajištěného metamfetaminu při realizacích případů Policií České republiky ze zhruba 3,8 kilogramu v roce 2009 se zvýšilo na 69 kilogramů v roce 2013! Přičemž počet odhalených ilegálních laboratoří („varen“) určených k výrobě metamfetaminu se snížil z počtu 434 v roce 2008 na 261 v roce 2013¹⁰. Co tyto počty naznačují: Výroba této látky se přesunula z malých „domácích“ laboratoří, schopných produkovat metamfetamin v množství několika desítek gramů látky na jeden cyklus, do velkých „průmyslových“, sofistikovaných laboratoří, které jsou schopné produkovat uvedenou látku v množství až několika kilogramů na jeden výrobní cyklus. Také profil typického výrobce drogy se změnil, masivní výrobou metamfetaminu se nyní v převážné míře zabývají cizojazyčné skupiny původem z Vietnamu.

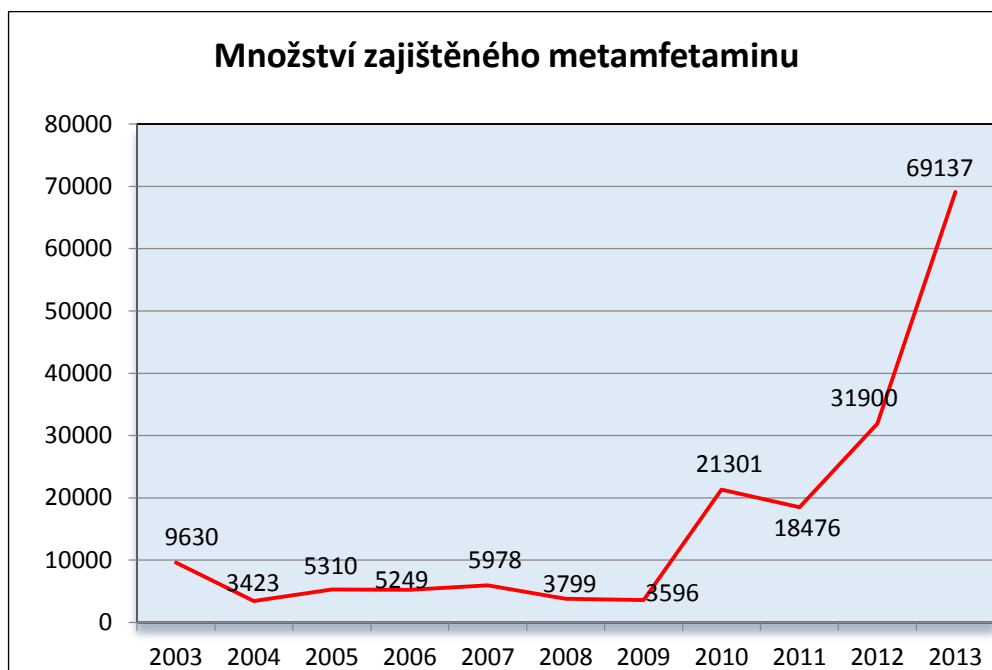
Trend v produkci metamfetaminu se tak oproti vývoji v letech 2000 až 2008 otočil o 180°. Na přelomu tisíciletí bylo odhalováno ročně maximálně desítky ilegálních laboratoří a množství zajištěného metamfetaminu se pohybovalo v řádech jednotek kilogramů. Jako prekurzor byl používán efedrin získaný většinou ze zahraničí nebo z úniků průmyslové výroby v Roztokách u Prahy. Dozníval i trend výroby metamfetaminu z léku Solutan, který byl v té době již stažen z distribuce. Výrobou se zabývali především občané ČR, finančně a distribučně se na trestné činnosti podíleli také ruskojazyčné skupiny. Změna tehdy nastala v souvislosti s boomem prodeje léčiv (léčebných přípravků) s obsahem pseudoefedrinu určených na potlačování příznaků chřipkového onemocnění (Modafen, Nurofen Stop Grip, Paralen Plus atd.). Rozdíl mezi pseudoefedrinem a efedrinem je zanedbatelný (odlišné optické uspořádání struktury chemického vzorce), pro výrobu metamfetaminu prakticky bezvýznamný.

Výtěžnost z prekurzorů efedrinu a pseudoefedrinu je stejná. V této době, tj. v letech 2005 až 2008, se ilegální výroba metamfetaminu doslova rozatomizovala, kdy výroba metamfetaminu probíhala ve velkém množství malých laboratoří, doslova „domácích varen“. S nadsázkou lze říct, že díky snadnému přístupu k prekurzoru pseudoefedrinu a ostatním pomocným látkám mohl metamfetamin vyrábět prakticky kdokoli, kdo na střední škole nepropadal z chemie. Přičemž množství policií zajištěné drogy se v těchto letech pohybovalo do 5 kg za rok.

⁹ Srov. Výroční zprávy Národní protidrogové centrály v letech 1995 až 2013. Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

¹⁰ Údaje za rok 2014 nejsou v době zpracovávání této studie ještě k dispozici.

Graf č. 1 Množství (v gramech) zajištěného metamfetaminu v ČR v období let 2003 až 2013.

Zdroj: Národní protidrogová centrála.

Policie logicky musela na tento vývoj reagovat jako a priori represivní složka státu, jejímž úkolem je především snižování nabídky, tzn. odhalování výrobců metamfetaminu a potírání dealerů, kteří v tuzemsku vyrobený metamfetamin distribuují na trh. Počet odhalených ilegálních laboratoří v letech 2005 až 2008 vzrostl až na počty převyšující 400 za rok. Otázkou zůstává, zda tento zvýšený počet vznikl v důsledku zlepšení a zintenzivnění práce policie, či to mělo souvislost s tím, že ilegálních laboratoří bylo v tuzemsku v tu dobu daleko více a jednalo se jen o tzv. „špičku ledovce“. Odpověď nám svým způsobem poskytuje aktuální vývoj, kdy se počet odhalených ilegálních laboratoří snížil na zhruba 250 ročně. A jistě to není v důsledku toho, že by se práce policie zhoršila. Jedná se o vývojový trend, kdy na počet ilegálních laboratoří vyrábějících v tuzemsku metamfetamin mají vliv především podmínky spočívající v přístupnosti prekurzorů a dalších látek potřebných pro výrobu a dále míra poptávky po metamfetaminu.

Rozhodující vliv na dostupnost prekurzoru pseudoefedrin a v závislosti na ní na snížení počtu laboratoří mělo legislativní omezení distribuce léčiv s obsahem pseudoefedrinu, ke kterému došlo v květnu 2009. Výrobci se tak museli poohlédnout po zdroji prekurzoru k výrobě metamfetaminu jinde. Začaly se dovážet léky ze zahraničí, zejména z Polska. Z pohledu policie či celních orgánů šlo skoro o „vítaný“ stav, zejména proto, že odhalování transportů léčiv s pseudoefedrinem se dařilo logicky lépe než vyhledávání skrytých varen. Přístup k prekurzoru tak byl ztížen a výroba metamfetaminu zkomplikována především v důsledku legislativního opatření, spíše než v důsledku zvýšené aktivity policie.

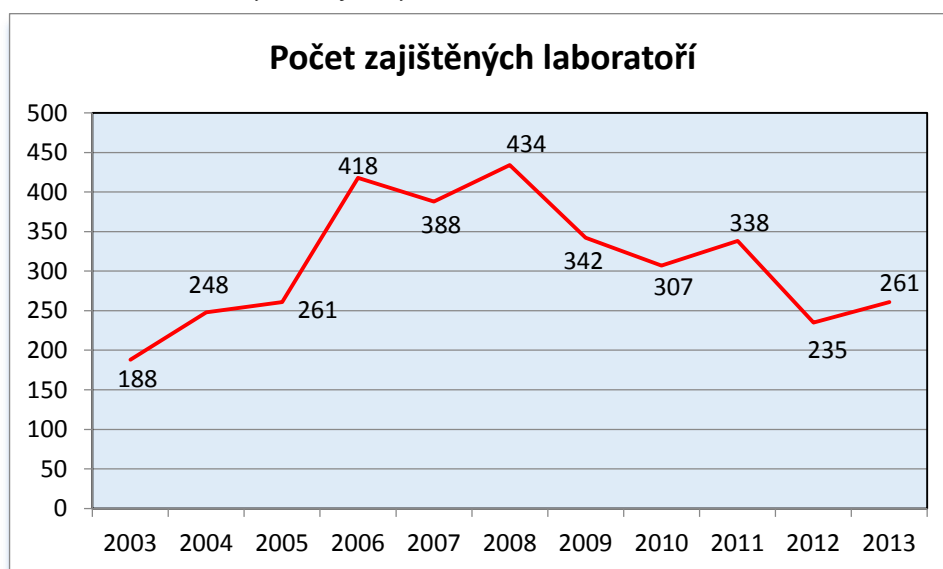
Tabulka č. 2 Množství zajištěného metamfetaminu v r. 2003 až 2013.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
množství zajištěného metamfetaminu v gramech	9630	3423	5310	5249	5978	3799	3596	21301	18476	31900	69137

Zdroj: Národní protidrogová centrála.

Objektivně je však nutné uvést, že policie reagovala na vývojový trend atomizace výroby pervitinu a zaplavením trhu touto látkou. Zejména někteří regionální funkcionáři pochopili, že kriminalitu v jimi řízeném obvodu páchají v podstatném počtu drogově závislí jedinci a v důsledku snižování nabídky drog a počtu problémových¹¹ uživatelů drog v regionu dojde i ke snižování sekundární drogové kriminality. Navýšili tak počty policistů zabývajících se v jejich regionu odhalováním a objasňováním drogové trestné činnosti. Píše se však rok 2015 a situace v oblasti nelegální výroby metamfetaminu a jeho distribuce se za poslední 3 roky rapidně změnila. Změnila se jak v oblasti zajišťování dodávek prekurzoru vhodného k výrobě metamfetaminu, tak v oblasti výroby metamfetaminu i v oblasti distribuce.

Graf č. 2 Počet odhalených a zajištěných laboratoří v ČR v období let 2003 až 2013.

Zdroj: Národní protidrogová centrála.

Jako prekurzor pro výrobu metamfetaminu v tuzemsku je v drtivé míře používán pseudoefedrin, který je extrahován z léčiv jej obsahující. Nejedná se již však o léčiva tuzemské produkce, jejichž distribuce byla v roce 2009 omezena, ale o velké dodávky tablet ze zahraničí. Velkými dodávkami je myšleno množství několik desítek až stovek kilogramů tablet při jedné cestě! Jedná se o dovoz v zahraničí distribuovaných tablet obsahujících pseudoefedrin (Acatar, Sudafed, Cirrus, Ibuprom atd.). Na rozdíl od tablet distribuovaných v Česku, ve kterých byl obsah pseudoefedrinu legislativně omezen na množství do 30 mg v tabletě, tyto v zahraniční distribuovaná léčiva obsahují až 120 mg pseudoefedrinu v tabletě.

¹¹ EMCDDA (Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti) definuje problémové užívání drog jako injekční užívání drog a/nebo dlouhodobé či pravidelné užívání opiátů a/nebo drog amfetaminového typu a/nebo kokainu. S ohledem na místní specifika se v ČR užívá definice mírně modifikovaná. Kvůli jeho stále nízké rozšířenosti česká definice nezahrnuje užívání kokainu. Z obdobných důvodů je z drog amfetaminového typu sledován jen počet uživatelů pervitinu (metamfetaminu).

Tablety jsou dováženy především z Polska a dále z jihovýchodu, především z Bulharska a Turecka. I v tomto případě funguje tzv. „Balkánská cesta“, nechvalně proslulá trasa pašování heroinu do Evropy. Dovozením tablet po této trase do České republiky se zabývají zločinecké struktury pocházející z Bulharska, Rumunska a Turecka. Převážně Romské etnikum původem z Balkánu využívá pro svůj „byznys“ komunitu, která se již usídlila v ČR, také v Polsku, Rakousku a na Slovensku. Zabývají se dovozem výše uvedených tablet s pseudoefedrinem a jejich následnou distribucí zde v ČR, a to buď přímo výrobcům metamfetaminu, nebo dalším „redistributorům“. Ti se rekrutují v drtivé většině z vietnamského etnika žijícího na území ČR. Výše uvedené balkánské etnikum má jednu nespornou výhodu při páčání své trestné činnosti, která spočívá v tom, že komunikují zásadně ve svém jazyce, který lze charakterizovat jako „bulharskou-rumunskou „romštinu. To logicky značně stěžuje místním orgánům činným v trestním řízení postup například dle § 88 a násl. trestního řádu (odposlech a záznam telekomunikačního hovoru)¹². Málokdy při páčání trestné činnosti tato komunita hovoří v bulharštině, čas od času v češtině, paradoxně, když komunikuje s další zde žijící komunitou – Vietnamci. Ti se také zabývají dovozem tablet s obsahem pseudoefedrinu v množství desítek až stovek kilogramů, a to zejména ze sousedního Polska. V sousedním Polsku existuje rozsáhlá síť distributorů – jak vietnamských, tak balkánských, kteří dokonce spolupracují s oficiálními distributory léčiv na území Polska. Ti vychází vstříc například tím, že tablety připravují k „expedici“ tak, že jsou vyjmuty z blistrů a v množství desítek tisíc kusů v igelitových pytlích připraveny „na váhu“. Na ilegálním trhu se s těmito tabletami obchoduje převážně ve váhovém množství, nikoliv na počet balení.

Tabulka č. 3 Počty odhalených laboratoří v letech 2003 až 2013.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
počet odhalených laboratoří	188	248	261	418	388	434	342	307	338	235	261

Zdroj: Národní protidrogová centrála.

Vývoj v posledních 3 letech nastal, jak bylo uvedeno výše, i ve způsobu výroby metamfetaminu. Dále existují tzv. „domácí varny“, kde si zejména rodilí Češi vyrábějí metamfetamin zpravidla v gramovém množství. Tento metamfetamin pak mají pro svou vlastní potřebu nebo jej rozprodávají omezenému okruhu lidí. Co je však v této oblasti zásadní, je to, že výroba metamfetaminu se stala doslova „průmyslovou“ záležitostí. Série činností, spočívající v extrahování pseudoefedrinu z tablet v tzv. „matečných“ roztocích (pomocí toluenu), samotná chemická výroba metamfetaminu (pomocí jodu + červeného fosforu), sušení (odpařování) vyrobeného produktu, čištění a krystalizace (pomocí acetylu), je rozdělena do fází a na každé z nich se podílí jiná osoba.

Těmito „manufakturami“ se dnes již zabývají de facto pouze osoby vietnamské národnosti a dělba jejich práce je přímo ukázková. Část z nich se zabývá obstaráváním tablet

¹² V České republice upravuje odposlech a záznam telekomunikačního hovoru zákon č. 41/1961 Sb. (Trestní řád).

s pseudoefedrinem jako prekurzoru, další část má na starosti zajišťování potřebných chemikálií (jod, fosfor, kyseliny, ředidla), laboratorního skla (varné baňky, misky) a dalších pomůcek. Další skupina se zabývá extrahováním pseudoefedrinu z tablet, a to jejich rozmixováním pomocí elektrických vrtaček a míchacích nástavců pro zednické a malířské práce a následnou chemickou reakcí v nádobách pomocí toluenového rozpouštědla a kyseliny chlorovodíkové. Tatáž nebo jiná skupina se zabývá samotnou výrobou, a to na několika vařičích (nebo tzv. varných hnízdech) souběžně tak, že jsou schopni vyprodukovat množství v jednotkách kilogramů metamfetaminu na jeden varný cyklus. Pak se výsledný produkt suší a čistí od zbytků chemických látek (zejména červeného fosforu) a krystalizuje do konečné podoby. Koncový zákazník, který pochází především z Německa, totiž požaduje metamfetamin v podobě velkých bílých až čirých krystalů.

A právě o distribuci a zejména vývoz do Spolkové republiky Německo (především příhraničních zemí Bavorska a Saska) se stará další skupina výše uvedené komunity. Odhadované množství v tuzemsku vyrobeného metamfetaminu, který je exportován především do výše zmíněného Německa, je až 5 tun za rok. Plus metamfetamin, který končí u tuzemských odběratelů. Náklady na koupi 1 kg tablet s pseudoefedrinem se pohybují cca okolo 30.000,- Kč. Na výrobu 1 kg metamfetaminu je třeba cca 4 kg tablet s pseudoefedrinem (v závislosti na obsahu pseudoefedrinu v 1 tabletě). Celkové výrobní náklady na výrobu 1 kg metamfetaminu se pohybují okolo 170.000,- Kč. Vietnamská komunita si metamfetamin mezi sebou prodává v rozmezí 250 až 350 tis. Kč za 1 kg. Při distribuci do Německa¹³ se cena metamfetaminu při prodeji kilogramových množství pohybuje okolo 35 tis. až 40 tis. eur, tj. až 1.120.000,- Kč! Při následné distribuci v Německu v gramovém množství a dál od hranic s Českou republikou se cena metamfetaminu (v Německu zvaný „CRYSTAL“) může pohybovat až okolo 60 eur/gram. Německou policií ve Stuttgartu byl zaznamenán prodej metamfetaminu gram za 85 eur! I při ceně 50 až 60 eur za gram je tak v Česku vyprodukovaný metamfetamin v nákladu 170 tis. Kč/kg prodán koncovým zákazníkům v Německu za cenu v přepočtu 1.500.000,- Kč! Pokud bychom hypoteticky vynásobili odhadovanou roční pětiletou produkci metamfetaminu vyvezenou z ČR do Německa výše uvedenou cenou metamfetaminu na Německém trhu, máme tu byznys za cca 7 miliard korun! Jistě, jedná se jen o hrubý odhad, zisk jednotlivých aktérů by se jistě také lišil v tom, na jaké pozici se v dealerské síti kdo nachází, jaké jsou náklady spočívající ve vývozu, pašování, ztrátě v distributorské síti atp. Nicméně o tom, že se jedná o lukrativní věc, svědčí množství lidí, kteří se touto ilegální činností zabývají.

K samotnému zneužívání syntetických psychotropních látek dochází mimo problémového užívání (viz výše) především na hromadných akcích, typické je pro hudební festivaly, techno party, house party a jiné veřejné hudební produkce.¹⁴ S tím je dále spojeno

¹³ BLAŽEJOVSKÝ, M. „Metamphetamin (CRYSTAL) in Mitteleuropa – Überblick“, MEPA-Fachjournal, Editorial Fachartikel Impressum, č. 2/2013, WIEN: Druckerei des Bundesministeriums für Inneres, 2013, ISSN 2079-3464, dostupné na: <http://www.mepa.net/Deutsch/publikationen/Seiten/default.aspx>.

¹⁴ ZÁMEK, D. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 197 s. ISBN 978-80-7380-429-9.

nebezpečí spočívající ve zvýšeném výskytu řidičů ovlivněných OPL. Dá se totiž předpokládat, že účastníci těchto akcí pojedou právě z těchto akcí intoxikováni¹⁵.

3. Organizované zločinecké skupiny a jejich podíl na výrobě a distribuci syntetických drog v ČR a v Evropě

Již výše bylo zmíněno, že výroba a distribuce metamfetaminu na území České republiky není záležitostí pouze občanů této republiky, respektive rodilých Čechů. Zejména v oblasti nelegální výroby se velmi angažují osoby vietnamské národnosti, které se na území ČR vyskytují buď legálně (s povolením k trvalému či dočasnému pobytu nebo získáním státního občanství), nebo nelegálně. Zejména občané vietnamské národnosti, kteří se pohybují na území ČR nelegálně (buď se skrývají před státními orgány a jejich kontrolou, nebo se prokazují padělanými doklady umožňující „legální“ pobyt na území ČR), jsou často organizovanými skupinami jejich etnika vydírání a nucení k páchání trestné činnosti.

Samotnou výrobou metamfetaminu v laboratořích jsou pověřeni zpravidla členové struktury, kteří v hierarchii zauímají ta nejnižší místa. Často se jedná o ilegální přistěhovalce z Vietnamu, kteří neumějí jiný než vietnamský jazyk. Zpravidla se zadlužili již ve Vietnamu a musejí svým věřitelům dluhy splácet a také finančně podporovat rodinu ve Vietnamu. Byly jim zabaveny doklady lidmi z komunity, kteří jim „obstarávají“ práci. Těm také odvádí část výdělků za „zprostředkovatelské služby“. Tito lidé mají podobné postavení, jako dříve měli tzv. „zahradníci“, lidé, kteří se starali o rostliny konopí ve velkopěstírnách. Tím, jak nákladná a zdoluhavá byla produkce marihuany v těchto velkopěstírnách, a také díky efektivnější činnosti policie a dalších orgánů byla zapříčiněna změna orientace vietnamských zločineckých struktur na ilegální laboratoře a výrobu metamfetaminu v nich.

Tyto zločinecké struktury působící zejména na území České republiky, ale i v okolních státech, jsou natolik flexibilní, že vždy dokáží rychle přeorientovat směr svého „byznysu“ tam, kde je poptávka a výhled značného zisku. V minulosti to byly padělané cigarety, značkové zboží, marihuana a nyní metamfetamin. Výrobci jsou, jak bylo již uvedeno, v uvedené hierarchii nejnižší. Nad nimi stojí jednotliví „šéfové“ dílčích činností (dovoz a nákup léčiv, obstarávání výchozích a pomocných látek a chemických potřeb, zajišťování lidí a vhodných prostor pro výrobu, vývoz a distribuce), na které dohlíží tzv. „vojáci“. Ti zajišťují loajalitu a odvody ze zisku vyšším bossům. Tito pak získané výnosy z uvedené trestné činnosti převádějí do zahraničí, zpravidla do Vietnamu. Nad těmi všemi stojí nejvyšší bossové, kteří ani nepřijdou do styku s těmi, kteří se přímo podílejí na trestné činnosti. Tito nejvyšší bossové jsou ve své komunitě váženými občany, často oni nebo lidé jim blízcí zastávají vysoké úřední a politické pozice ve Vietnamu. Z těchto pozic pak jednají i s oficiálními zástupci České republiky. Někteří zástupci z Vietnamu (na pohled korektní) jsou do jisté míry spojeni s výše uvedenou činností. Souvisí to s poměry ve Vietnamské republice, kde je míra korupce na daleko vyšší úrovni než v Evropě, včetně ČR. Když tam požadujete po zástupci státních orgánů nějakou činnost, je zvykem, že mu musíte „přispět“

¹⁵ ZÁMEK, D., BLAŽEJOVSKÝ, M. Návykové látky na hromadných akcích, *Bezpečnostní teorie & praxe*, č. 3/2009, s. 119-124, ISSN 1801-8211.

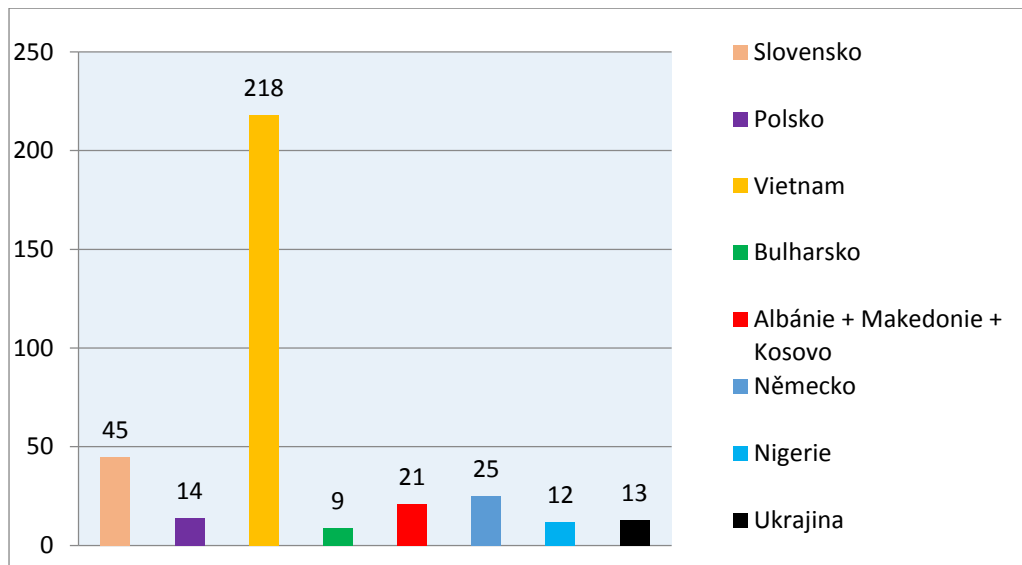
finanční částkou. Když pak z Vietnamu přicestují zástupci tamní policie s tím, že se zde s českou policií chtějí podílet na potírání drogové kriminality, člověk znalý poměrů musí chtít nechtě pozvednout obočí.

Rozklíčovat hierarchii vietnamské zločinecké struktury, která se právě zabývá výrobou a distribucí metamfetaminu, je velmi složité a časově, personálně a finančně náročné. Vývoj a změny ve struktuře takovéto zločinecké organizace jsou velice dynamické, a pokud se policie snaží rozpoznat role jednotlivých aktérů v organizaci a zadokumentovat jejich činnost, tak než se policisté dostanou ke klíčovým hráčům, struktura organizované skupiny se změní, a to často i zásadně. Část jedinců, kteří se doposud zabývali dílčími činnostmi, si vytváří vlastní skupiny a působí nezávisle na původní organizované skupině, část jednotlivců odcestuje do Vietnamu a vrátí se po delší době s doklady na jinou totožnost, jiná část – zabývající se např. dovozem léčiv – se zabývá nyní vývozem do Německa atp.

Činností Policie České republiky, respektive činností Služby kriminální policie, je drogovou trestnou činností především odhalovat (jedná se o latentní kriminalitu) a objasňovat. Objasňováním se rozumí pokud možno zadokumentovat a usvědčit z páchaní trestné činnosti nebo podílu na ní všechny aktéry konkrétní organizované skupiny. To však s sebou přináší nemálo překážek. Jednak je komplikované proniknout do zájmového prostředí (jiné etnikum, uzavřená komunita, teritoriální vymezení), odhalit jednotlivé členy skupiny, odhalit jejich protiprávní činnost a tu vhodným způsobem zdokumentovat, či jiným způsobem prokázat. Ne vždy se podaří rozplést strukturu organizace, podíl jednotlivých členů na protiprávní činnosti, rozklíčovat postavení jednotlivců v organizované skupině či dokonce zjistit a usvědčit toho, kdo je hlavním organizátorem. Není nijak překvapivé, že těžiště činnosti a styl práce například Zemského kriminálního úřadu v Bavorsku spočívá především v odhalování a záchytu zásilek drog pohybujících se v jejich teritoriu, spojené s dopadením a usvědčením z trestné činnosti osob, které mají tyto drogy v držení. Rozklíčování pozadí (kdo je objednavatel, organizátor, koncový zákazník), zdá se, je pro Bavorskou policii podružné, vzhledem k enormním nákladům, které je nutné vynaložit k odhalení a usvědčení všech aktérů. A to vždy s nejistým výsledkem, že se podaří odhalit celou skupinu, rozklíčovat podíl na činnosti u všech členů a také je usvědčit.

Další etnikem zabývajícím se organizovanou trestnou činností související s nelegální výrobou metamfetaminu jsou Bulhaři, případně etničtí Romové, pocházející z Bulharska a Rumunska. Tato komunita, jak již bylo uvedeno výše, žije a působí na území několika států v Evropě a kromě zemí jejich původu, tj. Bulharska, Rumunska a Turecka, se tato komunita etablovala na území Polska, Slovenska, Maďarska a Česka. Udržuje mezi s sebou intenzivní kontakty, zejména díky rodinným vazbám, a pokud páchají trestnou činností, podílejí se na ní zpravidla všechny skupiny žijící v jednotlivých státech. V praxi to pak vypadá tak, že jedna skupina – žijící v České republice – zajistí odbyt pro zboží (např. tablety s pseudoefedrinem), druhá skupina – žijící na území Polska nebo Slovenska – naverbuje kurýry a třetí skupina – žijící na Balkáně – zajistí dodávku tablet od zdroje. Tento zdroj může být buď přímo na Balkáně (Bulharsko) nebo až v Turecku. V poslední době byly zaregistrovány snahy o převoz tablet s obsahem pseudoefedrinu leteckou dopravou, kdy cargo letem byla dodávka zaslána nejprve z Balkánu do Velké Británie, odtud do Polska a z Polska přímo nebo přes Slovensko do České republiky. Vše pod organizací výše uvedené etnické skupiny.

Graf č. 3 Počet pachatelů drogové trestné činnosti rozdělených podle nejvíce zastoupených státních příslušností trestně stíhaných v ČR v roce 2013. Pachatelé české státní příslušnosti (celkem 3301) zde nejsou uvedeni, neboť by sloupec zasahoval zcela mimo oblast grafu.

Zdroj: Národní protidrogová centrála.

Slovenští občané se na výrobě a distribuci syntetických drog, především metamfetaminu, v České republice podílejí především tím, že buď zadávají zakázku pro výrobu určitého množství metamfetaminu, který dále distribuují na území Slovenska, nebo se podílejí na dovozu tablet s obsahem pseudoefedrinu, které prodávají na území České republiky výrobcům metamfetaminu z řad Čechů i Vietnamců. Z jiných syntetických látek lze uvést amfetaminy (distribuované jako „extáze“), které Slovenští občané dovážejí a distribuují do ČR. Původ tohoto amfetaminu je především v Polsku.

Němci se na drogové trestné činnosti v České republice podíleli především tím, že nakupovali v příhraničí metamfetamin a ten následně vyváželi na území Spolkové republiky Německo k další distribuci na tamním ilegálním trhu.

Pokud se ve zvýšeném zastoupení objevují Nigerijci, tak je to z pohledu trestné činnosti spočívající ve výrobě nebo distribuci syntetických omamných nebo psychotropních látek irelevantní, neboť tato etnická skupina se zaměřuje v České republice výhradně na distribuci kokainu.

4. Predikce vývoje v oblasti výroby a distribuce syntetických drog v České republice a jejího dopadu na situaci ve střední Evropě

Jak již výše bylo uvedeno, zvýšený objem výroby metamfetaminu na území České republiky byl zapříčiněn především zvýšenou poptávkou ze strany odběratelů ve Spolkové republice Německo (zejména z příhraničních regionů Bavorska a Saska) a dále ze strany odběratelů z Rakouska (spolková země Dolní Rakousko). Na tuto poptávku hbitě reflektovaly

organizované skupiny pachatelů zejména vietnamské národnosti a v návaznosti na jejich výrobu reagovaly i jiné etnické skupiny. Dokud bude zvýšená poptávka po metamfetaminu (pervitinu) a ten se bude v zahraničí prodávat za výše uvedené ceny, které jsou několikanásobně vyšší, než jsou výrobní náklady, pak nelze očekávat, že by se ilegální výroba metamfetaminu v České republice jakkoliv zastavila. Německo a Rakousko navíc nejsou a v budoucnosti ani nebudou jedinými velkými odběrateli metamfetaminu. Již byly zaznamenány případy vývozu „českého“ metamfetaminu dále do Evropy, do Holandska a Velké Británie. Také jsou případy vývozu do skandinávských zemí, když tam konkuruje „českému“ metamfetaminu jiný, pocházející z ilegální výroby v pobaltských státech, zejména z Litvy. Další expanzi českého metamfetaminu lze očekávat na Slovensku a v menší části i v Maďarsku. Nevýhodou z pohledu státních orgánů, avšak výhodou z pohledu pachatelů je jednak blízkost Slovenska k České republice jak geografická, tak jazyková a též v mentalitě jsou si oba národy dost blízcí, což paradoxně prospívá i obchodu s nelegálními návykovými látkami. Avšak tytéž devizy mají i policisté z obou zemí, kteří tak mohou úzce spolupracovat právě při potírání této trestné činnosti.

V Polsku se změna na ilegálním trhu se syntetickými látkami v nejbližší době očekávat nedá, a to vzhledem k hluboce zakořeněné „tradici“ ve výrobě a distribuci amfetaminu. Poptávka po metamfetaminu z České republiky je de facto minimální, a to i v příhraničí v těsné blízkosti s Moravskoslezským krajem, kde je produkce metamfetaminu vysoká a prodejní cena nízká. Zapojení občanů do výroby a distribuce metamfetaminu na území ČR bude pravděpodobně nadále spočívat v obstarávání a dovozu tablet s obsahem pseudoefedrinu, a to ve velkém množství.

Pokud bude „cenová politika“ výrobců a dealerů metamfetaminu výhodná pro odběratele ve střední Evropě, bude nadále metamfetamin expandovat z Čech do okolních zemí. Za zmínku stojí i několik případů, kdy zejména v Německu někteří odběratelé dávají metamfetaminu přednost coby stimulační droze před kokainem, když je dokonce na tamním ilegálním trhu metamfetamin dražší. Na výsost lukrativní trh pro metamfetamin vyrobený v Česku je v Japonsku, kde cena za gram je až tisícinásobně vyšší než ta produkční v tuzemsku. Komplikovaný je však vývoz metamfetaminu do této země, omezený pouze na leteckou dopravu.

Zcela zásadní vliv na budoucí produkci metamfetaminu v České republice a v návaznosti na ní činnost organizovaných skupin bude mít i nadále ta skutečnost, zda bude neomezený (relativně snadný) přístup k prekurzor, ze kterého je metamfetamin vyráběn. Výše ve studii bylo již uvedeno, že v současné době jsou to především léčiva obsahující pseudoefedrin, která jsou do České republiky dovážena z Polska, Slovenska, Maďarska a dále z Balkánských zemí. Na této činnosti se podílejí organizované skupiny jak Čechů, tak Vietnamců, Poláků, Slováků a Bulharů. Pokud by tento zdroj pseudoefedrinu v budoucnosti „vyschnul“, budou se muset výrobci metamfetaminu poohlédnout po jiném prekurzoru. Zde by v úvahu připadaly takové látky, jejichž výskyt v Evropě v souvislosti s výrobou syntetických drog byl již zaznamenán. Jedná se především o chlor-efedrin jako pré-prekurzor, což je látka, která sama o sobě není na seznamu prekurzorů drog, ale jednoduchou chemickou reakcí se z ní prekurzor vyrobí, či se z něj (už složitějším způsobem) může metamfetamin nebo amfetamin vyrobit přímo. Další látkou je APAAN (alfa-fenylacetoacetonitril) jako látka

pré-prekurzor drog, který se používá k výrobě phenylacetonu (také známý jako BMK) a z něj metamfetaminu¹⁶. Tyto látky jsou vyráběny v Asii, především v Číně a následně lodní dopravou nebo letecky dováženy do Evropy jako chemikálie používané buď ve farmaceutickém průmyslu, nebo k výrobě drogerie.

Další skupinou látek nutných k výrobě metamfetaminu jsou tzv. výchozí a pomocné látky (jod, červený fosfor, kyselina chlorovodíková, toluen atd.). Tyto látky jsou potřebné pro výrobu metamfetaminu tzv. „českou cestou“, což je modifikovaný způsob výroby metamfetaminu z počátku 20. století (poprvé použil již zmíněný Nagai). Bez těchto látek je možné metamfetamin vyrobit podstatně složitějším, sofistikovanějším, a tudíž i finančně nákladnějším způsobem. Opatření, které by mohlo tuto situaci změnit, je změna právní úpravy v oblasti problematiky distribuce výchozích a pomocných látek na trh, a to například tím způsobem, aby koncový odběratel podléhal registraci, jeho podnikatelská činnost by se vztahovala pouze na koncové nakládání s chemickými látkami (např. výroba chemických sloučenin) a musel by dokladovat koncové využití stanoveného množství sledované látky. Tak by se v praxi dalo kontrolovat například každé množství vyrobeného červeného fosforu a sledovat jeho redistribuci od výrobce (chemické továrny) přes síť distributorů až po koncového odběratele, který by dokladoval způsob jeho spotřebování. Jiná změna právní úpravy by se mohla vztahovat na skutečnost, že nyní jakákoliv osoba prokazující se živnostenským listem může uvedené látky nakupovat v libovolném množství. Pak by například nová zákonná úprava mohla uložit omezení v množství prodané látky nebo omezení v druzích živností, u kterých by bylo možné nakupovat tyto látky (z tzv. volných živností pouze na vázané), či oprávněný podnikatel by musel uvést oprávněnou osobu – zaměstnance, který může uvedené látky nakupovat, vyzvedávat, převážet, manipulovat s nimi. Jistě, na první pohled se jedná o neliberální zásahy do práva na podnikání, nicméně jde tu o látky, které jsou ve velké míře zneužívány k výrobě drog a zpravidla mají jen omezené jiné využití. Pak je tento konzervativní přístup zcela jistě na místě. Tato legislativní omezení by musela proběhnout současně ve všech výše uvedených státech, neboť kdyby jen jediný stát měl prodej těchto látek neomezený, výrobci by reagovali ihned a látky pro výrobu nakupovali právě tam.

Pokud se legislativními opatřeními a zintenzivněnou spoluprací mezinárodních policejních složek přisunu hlavního prekurzoru a jeho případných alternativ v podobě chemických látek dovážených z Číny zamezí, pak lze predikovat útlum výroby metamfetaminu v České republice a následný útlum jeho distribuce do okolních států. Lze však poté očekávat, že budou nastupovat nové syntetické návykové látky, které nyní ještě nejsou na seznamu zakázaných látek a do doby jejich zákazu budou obchodovány zcela legálně, např. jako „koupelnová sůl“ či „sběratelské předměty“.

¹⁶ Zdroj: EMCDDA/Europol: Amphetamine: A European Union perspective in the global context, 2011, ISBN 978-92-9168-491-5.

Závěr

Bylo již v úvodu zmíněno, že v České republice je produkce omamných a psychotropních látek na historickém maximu, zejména výroba metamfetaminu (pervitinu). Zvýšená poptávka po metamfetaminu, zejména v zahraničí (Německo, Rakousko), zapříčinila v posledních 3 – 4 letech nárůst produkce této psychoaktivní látky na území České republiky, a to v množství až několika tun za rok. Výroba této látky se přesunula do velkých „průmyslových“, sofistikovaných laboratoří, které jsou schopné produkovat metamfetamin v množství až několika kilogramů na jeden výrobní cyklus. Také profil typického výrobce drogy se změnil, masivní výrobou metamfetaminu se nyní v převážné míře zabývají cizojazyčné skupiny původem z Vietnamu. Podíl dalších národností na této nelegální výrobě a následné distribuci se také zvyšuje.

Dá se předpokládat, že v souvislosti s pokračujícím trendem zvyšující se poptávky po metamfetaminu (pervitinu) budou organizované skupiny nadále vyvíjet zvýšené úsilí ke zvyšování produkce této drogy. Dostupnost prekurzorů, výchozích a pomocných látek a nedostatečná legislativa v oblasti omezování distribuční nabídky těchto látek jim hrají do karet. Dosavadní metodika odhalování, objasňování a vyšetřování drogové trestné činnosti, podle které postupují policisté, napříč všemi útvary zabývajícími se objasňováním tohoto druhu trestné činnosti, poněkud pokulhává za vývojem uvedené kriminality.

Omezené finanční možnosti policie, nedostatečný počet policistů podílejících se na objasňování drogové kriminality, omezený počet „kvalitní“ techniky potřebné k operativně pátrací činnosti, zákonná omezení či rigidní metodické postupy při vyšetřování, nereflektující na aktuální vývoj, vedou k nelichotivé bilanci při vyšetřování drogové trestné činnosti. Je tak na místě, aby útvary policie nejen v České republice, ale ve všech dotčených sousedních státech, zejména Slovenska, Polska a Německa, začaly spolu kooperovat a intenzivně spolupracovat na potírání tohoto druhu kriminality. Společným úsilím pak mohou efektivně a účinně čelit mezinárodním organizovaným skupinám zabývajícím se výrobou a distribucí syntetických drog ve středoevropském regionu. To vše nám ukázala tato provedená analýza situace v oblasti produkce syntetických drog ve střední Evropě, jejíž provedení je součástí výstupů z VVÚ č. 212 "Krátkodobá prognóza vývoje drogové kriminality v SR 2015 – 2019".

Nové možné postupy v metodice vyšetřování drogové trestné činnosti, které reflektují na aktuální vývoj v oblasti nelegální výroby drog, možnosti mezinárodní spolupráce, nových technických možností či využívání informací získaných od nových subjektů a v neposlední řadě návrh změn některých právních norem, které se v současnosti podílejí na negativním stavu věci, by vedly k zlepšení aktuálního stavu a lepším vyhlídkám do budoucna.

Literatura

Knížní publikace

CSETE, J. A. *Balancing act: policymaking on illicit drugs in the Czech Republic*. New York: Open Society Foundations, 2012. 53 s. Lessons for drug policy series. ISBN 978-1-936133-65-9.

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol., *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. 280 s., ISBN 80-246-1293-3.

- GUGGENBUHL-CRAIG, A. *Nebezpečí moci v pomáhajících profesích*. Z německého originálu: „Macht als Gefahr beim Helfer“ přeložil Patočka, P. Praha: Portál, 2007. 113 s., ISBN: 978-80-7367-302-4.
- HOWITT, D. *Forensic and Criminal Psychology*. 2. vyd. Essex: Pearson Education Limited, 2006. 456 s., ISBN 13 978-0-13-029758-7.
- HRUDKA J., ZÁMEK. D. *Organizace a činnost policejních služeb*, Praha: Police History 2012. 233 s. ISBN 978-80-86477-56-5.
- KLEIMAN, M., CAULKINS, A. R., JONATHAN, P. a HAWKAN, A. *Drugs and drug policy: what everyone needs to know*. Oxford: Oxford University Press 2011. 234 s. ISBN 978-0-19-976450-1.
- LÜLLMANN, H., MOHR, K., WEHNIG, M. *Farmakologie a toxikologie*, Praha: Grada Publishing 2004, 728 str., ISBN 80-247-083-61.
- MRAVČÍK, V., a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2012*, Praha: Úřad vlády České republiky 2013, 145 s. ISBN 978-80-7440-077-3.
- NECHANSKÁ, B., MRAVČÍK, V. a POPOV, P. *Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. 152 s. ISBN 978-80-7440-073-5.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, Praha: ASPI 2008, 527 s. ISBN 978-80-7353-376-8.
- OCHRANA, F. *Metodologie vědy – úvod do problému*, Praha: Univerzita Karlova 2009, 148 s., ISBN 978-80-246-1609-4.
- PLANT, M. A. et al., *Drug nation: patterns, problems, panics, and policies*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2011. 241 s. ISBN 978-0-19-954479-0.
- ZÁMEK, D. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 197 s. ISBN 978-80-7380-429-9.
- ZOUBEK, V. *Právo a státověda – Úvod do právního a státovědného myšlení*, Plzeň: Aleš Čeněk 2010, 700 s., ISBN 978-80-7380-239-4.

Články v časopisech

- BLAŽEJOVSKÝ, M. *Metamphetamin (CRYSTAL) in Mitteleuropa – Überblick*, MEPA-Fachjournal, Editorial Fachartikel Impressum, č. 2/2013, WIEN: Druckerei des Bundesministeriums für Inneres, 2013, ISSN 2079-3464
- ZÁMEK, D., BLAŽEJOVSKÝ, M. *Nelegální látky na hromadných akcích*, Praha: *Bezpečnostní teorie a praxe* č. 3/2007, Policejní akademie ČR, str. 119, ISSN 1801-8211

Konferenční příspěvky a výroční zprávy

- Sborník příspěvků z teoretického semináře s mezinárodní účastí na téma *"Trestněprávní prostředky boje proti kriminalitě"*, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 207 s. ISBN 978-80-7251-292-8.
- Sborník z mezinárodní konference: *Služba pořádkové a dopravní policie na prahu 21. století*, Praha: Police History, 2005, 123 s. ISBN 80-864777-30-4.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v letech 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012; Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV Policie České republiky 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 a 2013.

EMCDDA/Europol: Amphetamine: A European Union perspective in the global context, 2011, ISBN 978-92-9168-491-5.

Výročná správa o stave drogovej problematiky na Slovensku za rok 2008.

Národná správa o stave drogovej problematiky 2013.

Správa o stave a vývoji drogovej scény na území Slovenskej republiky za rok 2013.

Právní předpisy

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje

<http://www.aspi.cz>.

<http://www.bundespolizei.de>.

<http://www.drogy-info.cz>.

<http://www.justice.cz>.

<http://www.mepa.net>.

<http://www.mvcr.cz>.

<http://www.polac.cz>.

<http://www.policie.cz>.

<http://www.unodc.org>.

<http://www.zh.ch>.

Keywords: methamphetamine, meth, precursor, synthetic drugs, drug labs.

Summary

The issue of illegal production of narcotics and psychotropic substances and their subsequent distribution affects the Central European region since the 90s of last century. In the last few years there has been a massive increase in the production of synthetic substances, particularly methamphetamine (meth), which floods the market with not only illegal substance abuse in the country of origin of synthetic drugs in the Czech Republic but also in neighboring countries, especially in Germany and Austria. The production of this substance on the distribution, import and export and trafficking of precursors are involved in organized groups from several countries including Czech, Vietnamese, Slovak, Polish, Hungarian and Bulgarian. The study examines the impact of the massive production of methamphetamine on the situation on the drug scene in the international context and prediction of development in the production and distribution of new synthetic drugs.

*pplk. JUDr. Ing. Marek Blažejovský Ph.D.
Policejní akademie ČR v Praze
Katedra kriminální policie
e-mail: blazejovsky@polac.cz*

Recenzenti: prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD., doc. JUDr. David Zámeck, Ph.D.